

نومرو ۱۴۱

اجتهاد

۱۵ کانون ثانی ۱۹۲۲

اداره خانه سی

جفل اوغلنده « اجتهاد نهوی »

تلفون : استانبول ۸۶۵

حیاتی ، فلسفی ، اجتماعی فکر غزته سی

«اون یدنجی سنه تأسیسیه»

Adresse

Idjtihad Constantinople

Téléph : St. 865

جمعیت من حسابنه بتون قوت مزله رد ایلرز . هپمز بیلیرز که برچوق درد لری میاننده بوملک حال حاضرده نفوسنک کثرتندن دکل ، بلکه آزلغندن ده پک چوق مضطربدر . اساساً شو جدال حیات صحنه سندن مطلقاً بری چکیلمک لازم کلیورسه بالا اختیار : او ، بن اولایم ادمک فرداً ، جمعیته نیلیرمه دوغرو یورومک ، دیمکدر که سالک لری کی چیلغینلردن بشقه کمسه نک کاری دکلدر . بونی ، نه بویله دائماً جدال ایله بر غایه تکمله دوغرو یورون انسانیتک حکمت وجودی ونده هر فرد وهر جمعیتده کی محافظه بقا فکر فطریسی قبول ایده من . منسوب اولدیغمز دین مبین ایسه قدرت فاطره لسانندن بزلره : تناکخوا ، تناسلوا ... بویورور . صوک

نامر نکی

خارجه الکچوق اوغول صالیوریر الک قوتلی ایکی زمره آرسنده کی رقابت اقتصادیدر . یعنی اسباب معیشت غوغاسی در بولشه ویزم جریانی - که افراد بشر آرسنده کی بالواسطه ، بالواسطه تخریباتی بلکه حرب عمومینک ایقاع ایتدیکی تأثیراته ده غالبدر - تولدات اعتباریله نفوسی ، اوروپاده کی بتون جمعیتلردن ده زیاد برنسبت سرعتله آتار تازید کوسترمش و ترقیات اقتصادیسی ایسه بو حرکت نفوسی بیتی تعقیب ایده مه مش بر جمعیتدن ، یعنی روسیه دن ظهور ایتدیکی ؟

پک زیاد قطعیات افاده ایدن جهتلرندن صرف نظر اولونورسه مالتوس موضوعه سنده شبهه سز که بویوک بر شعله حقیقت پارلار . بو حقیقتی اولدیگی کی قبول ایدرز . فقط بو کون مالتوسیانیز مک ، نه ثومالتوسیانیز مک تلقیناتی

یه داغوزی به دائر کرهوک تمقیق

چوچوق تربیه سی

والده لره علمی نصیحتلر

چوچوق تربیه سی مسئله سی ، اجتماعی حیات مسئله سی نک اساس دیر کیدر . بویوک تربیه عالم لری نک اک بر شعی مشغله لری تشکیل ایدن بو مسئله شیمدی به قادر مختلف نقطه نظرلردن تدقیق ایدلشدیر . A priori حکملره کوره تحول ایدن بو تدقیق اصول لری نک اک مهم لری شونلردر :

- ۱ - الهیات نقطه نظری .
 - ۲ - مه تافیزیک روحیات نقطه نظری .
 - ۳ - طبیعیات و یا بیولوژیک روحیات نقطه نظری .
- تربیه علمی ، فلسفه نک بیر قسمی تشکیل ایتدیکی کی بوراده اک باشلیجه لری تعداد ایتدیکم بو مختلف تدقیق اصول لری نک بیننده کی فرقلر و تضادلرده پک مهم و معضل بیر فلسفی مناقشه بی وجوده کتیریر . شیمدیلاک بو مناقشه لره کیریشه جک دکل . ذاتاً چوچوغنک اک ایلاک واک صوک تربیه جیسی اولان ولده لره خطاب ایدیورم . بونک ایچینده فکر لری آجیق و عملی بیر لسانله آکلاتاجام . بزده علمی مسأله لر حقنده یازی یازانلر مع الاسف آغیر و قبالی افاده طرزخی ترجیح ایتملردر . فقط ، اگر مطالعه لریمزدن عمومی بیر فائده نک حصوله کله سنی آرزو و تمی ایدیورسه ک بزده خلقمزنک آکلا یاجانی لسانی قوللانماه و یازماه مجبورز . بوسورتله هم یازدق لریز ده ای ودها قولای آکلاتیز ، هم ده اوقودق لریز بالذات ده ای ودها مکمل آکلامش اولدوغمزی کوسترمش اولورز !

— بن طبیعاتی م . چوچوق تربیه سی مسأله سی [طبیعاتی روحیات] نقطه نظرندن تدقیق ایده حکم . تربیه علمی نک یکانه عملی اصولی بودر . الهیات بیر لاقیردی دنیا سیدر . مه تافیزیک ، چوچوق ایچین مجهول بر عالم ! فقط ، نظریه لری حیاتک حادثه لرندن آلان وینه حیاتک حادثه لری تطبیق ایتدیررک اثبات ایدن آنجاق طبیعاتی روحیاتدر .

*

چوچوغنک علمی ماهیتی تشریح باشلامدن اول شوراسنی قید ایتک ایسترم که چوچوق حیات و روحیاتده [وراثت و محیط] قانون لری نک پک مهم تأثیر لری واردر . چوچوغنک توارث ایتدیکی فطری دیکشدر مک علمک آنده دکلدر . آنالریزک بیرطوغرو سوزی واوردر که بوجهندن جدأ عالمانه در وعینی زمانده مه تافیزیک فکرلردن خبر سز یاشایان خلق عقلی نک بعضاً نه قادر علمی دوشوندیکنی ده پک اعلا اثبات ایدر :

جان چقمایچه خوی چقماز .

*

علم نقطه نظرنده چوچوق نه در ؟

تربیه مسئله سی حقنده شایان حیرت فکر لرسردایدن [روسو] به کوره [*] « چوچوق بیر معصوم اولارق » دنیا به کلیر . فقط [*] بیرچوق خطا و غفلت لرینه رغماً بو فرانسیز فیلسوفی نک تربیه دائر یازدیخی اثرلر ، بالخاصه (أمیل) ، به داغوزی صاقلیلرینه توصیه ده جدأ شایان فائده لی واکلنجه لی بیر کتابدیر . روسودن صوکر ایتیشن بویوک تربیه استاد لری نک همتلری و بالخاصه طبیعاتی روحیاتک تدقیقلری عکسنی اثبات ایتشدیر : چوچوق بیر معصوم اولارق ده کل ، بلکه بیر وحشی اولارق دنیا به کلیر . — یکی دوغان بیر چوچوغنک روحنده ابتدائی انسانک

— کوچوك ياشده بىكى ده اويله ايدى ، فقط بو يودىجه
آزغىنلاشدى ..

ايكى والده آراسنده بىكى بو محاوره يى صيق صيق ايشتمشك زدر .
نینه لرین بوکوتو تحو لك سىيلرینى هپ خارچى واسرار انكىز
تأثيرلر عطف ايدەرلردى . حالبوكه سبب ميدانده در . نهوك
طيشنده دهكلذر ، نهوك ايچنده در .

بو يودىجه ومخله ده كي چوجوقلرله اوينا مايه باشلا دىجه فنا لاشان
چوجوقلر والده لرلىك جهالتلرینه قربان كيتمشلردر . جمعيت
حياتنه آتيلنجه بوزولان چوجوقلر او حيا ته لائق وجه ايله
حاضر لانا مشلردر . ارحالده سبب والده لك تربيه شرطلرینه
وقوفسز لقلرلندن باشقه نه در ؟

— صوص ! صوص ! راحت اوطور ! باق ، اوماجى
كليور ! سنى آلا جاق !

— نه ديدك ؟ نه ديدك ؟ طور باقم ، آقشام باباك كلسين ده
سويليم ، سنك ديلكى كسين ، رذيل !
دها ياقينلرده اولدجه تحصيل كورمش ، حق معارف عالم زده
بو يودىجه بير موقع اشغال ايتش براختيار باباك آغزندن ايشتمدى :
— چوجوغنى جهنم سوزى ايله قورقوتما زسه م بردورلو
راحت اوطور ما بور !

ايشته چوجوغى بوزان ، افسا ديدن ومصل راحت اوطور تمايان
وبالا آخره اك مكل والك اعتنالى تربيه اصوللر نى ده فائده مزر
براقان ، كوچوك ياشده ايشتديكى بو كى قورى سوزلر بو كى
يالانچى تهديدلردر . چوجوق ايلك دفعه (اوماجى) يى دويدوغى
زمان قورقو وتجسس ايچنده كوزلرني آچار ، بير بكار ، ايكي
بكار ، فقط نهايت اوماجى لك كله ديكنى كورونجه نه اوندن ،
نده ديلنى كسه جك ارلان باباسندن قورقار ، فقط بوتون
بوقورى تهديدك كه مضر والك ثابت نتيجه سى اولاراق ولده سى لك
سوزلرینه آرتيق اهميت بيرمه يه باشلار ، ابي بير نصيحتى ده
اولسه آرتيق قولاق آسماز . چوجوق اونوتماز . اوني بيردها
بويله سوزلرله قورقوتماق ايسترسه كز غيرتكنر تأثيرسز قالير
وسزدن دها بو يوك بير حافظه قوتنه مالك اولان كوچوك مخلوق
بلسه كندى كندينه شويله دوشونور :

— هايدى اورادن سنده .. هانيا اوماجى ؟ روبا
كوريسورسين . بن اطرافده بويله بيرشى كورميورم !
بوصورتله والده سى لك جاهلانه تهديدلرلى :

۱ — چوجوغه يالانى اوكرتمشدر .
۲ — والده سى لك سوزلرینه اينانما مايه آليشدبرمشدر .
بويله حركت ايدن بير والده كندى چوجوغه كيمسه لك يالاما ياجانى
اك بو يوك فنا لى يامش ، عيى زمانده چوجوغنى آلندن آرتيق
ابدآ غائب ايتمشدر !

— طور ، كورورسين ، سكه نه يالما يانغم ، باشكى قيرارم ماسقارا !
چوجوق باشى لك قيريلاسنى بكار ، فقط قيريلاجانى يرده
بالعكس كيتدجه بو يوديكنى كورور وآكلاركه بابا سى بوش لاف
سويلمه سنى بيلن بيركه وه زه امش ! نهايت بيركون كليركه بابا
اوغلنى تقبيح ايدهركن اوغلى باباسى لك سوزلرینه هپچ بير اهميت

شيمدى به قدار ياييلان تدقيقلرك خلاصه لرینه كوره چوجوق :

۱ — هرشيدن اول بير (بلك) . مالكدر . چوجوغك
(بن) ي بزدن حرمت كورمك ايستر !

۲ — استقلالى سوه .

۳ — بو يوك بير تجسس صرافته مبتلادر .

۴ — مدعش بير ميخا نيكى حافظه سى واردر .

۵ — تقليده استعدادى بو يوكدر .

ايشته علم نظر نده چوجوق بويله بير مخلوقدر .

*

تربيه دن مقصد نه در ؟
جمعيت حياتنه فائده لى اعضا يتشدير مكددر . او حالده بو كى
استعداد ، تمايل وفطرتنه مالك اولان بر مخلوق نه صورتله تربيه
ايدميبيلير ؟

طبيعيانچى روحيات بوسؤاله شوجوابى ويريور :

— اخلاق بير تربيه لك اك ابي اصولى (طبيعى مبادل)
اصوليدر .

مبادل ويا دها طوغروسى مبادل لراصولدن مقصد (سبب
ونتيجه) قانوتى چوجوغه فلا تعليم ايتكددر . چوجوق كندى
يابدقلى لك نتيجهلرني بالذات كورمه لى ، قبحلرلى لك جزاسنى
بالذات چكمله ليدر . آنجاق بوسايه ده دركه ابي ايش ايله فنا ايش
يئندنه كي فرقلى ، خارجدن هپچ بير تأثيره ، هپچ بر تهديد
ويا ايضا موعوض قالدان بالفعل كندى تجربه سى وكندى
ادراكيله آكلامش اولور : حقيقى تربيه تجربه ايله باشلار .

ايشته بو تجربه ساحه سى لك حدودلرني چيزمك لازمدر .
چوجوق مهم ونازك بير ايشدر . والدهلر ! بوظيفه يى طبيعت
سزه توديع ايتمشدر . بوقدسى وظيفه يى چوجوغك زده كي بلك
قوتى ، استقلال هوسى ، تجسس صرافى ، حافظه وتقليد استعدادى
كىي حالت روحيه لرى نظر دفته آلاق ايضا ايتجه چاليشكر !
ببرى بو يوك ، ديكرى كوچوك ابي دائره تصورايديكز كه ببرى
ديكرى لك ايچنده اولسون ، بو يى دائره بير برلرلىك حدودلرني
ناصيل چيزمشلرله والده ايله چوجوق آراسنده كي ايلك نسبت
وعلاقه لرده عيى طرزده چيزلمش اولما ليدر . بو يوك دائره لك
چيزديكى كوچوك دائره لك ايچنده چوجوغك زى سربست براقيكز ،
مادامكه بو يوك دائره لك ايچنده در ، هپچ بير تهلكه يوقدر ،
اوراده براق اوينا سين ، يوارلان سين ، پارلا سين ، كيرله سين ،
قيصقان سين ، قيز سين ، حيا تى تهلكه ده اولما دىجه چوجوغك زى
لك باشه براق : كندى يولنى كنديسى بولسون !

*

— خانم قندى ، بيلسه كز ، چوجوغم نه قدار بوزولدى !
نه اى ايدى ، شيمدى نه فا اولدى !

بوتون سوق طبيعيلرى وتمايللرى موجوددر . تربيه علمنه
لائق اولدوغى قيمت واهيتى ويرديره ن ، شعورلى انسانلىق
حياتنده همزك منشأ نى تشكيل ايدن بوابتدائى نقطه در .

قوللانمايکيز ! شايد قوللانماق مجبوريتنده قاليرسه کز صوکنه قادار اصرار ايديکيز ، کوز ياشلره ووعدلره قانمايکيز !

۲ — اصلا قيزمايکيز . چوجوق بوحرکتکزي بيرضعف کيبي تاقی ايدەر .

۳ — (تہلکہ سز دائرہ) داخلندہ چوجوغکزک کندی ، باشنہ تجربہ لر یا عاسنہ مساعده ايديکيز . مثلاً او طہدہ يانی باشکزدہ او طورورکن آتہ يانا شیرسہ ، قورقايکيز ، براقز يانين کہ آتش ندر ؟ اوکرسين . يانی باشکزدہ ايکن آزيچق يانماسی سزک غيپوتکزدہ تہلکہ دوشمہ سندن دہا اي دہ کليدر ؟

۴ — چوجوغکز سؤالرينی اصلاً جوابسز براقايکيز . دائماً طاوغری ودرست جوابلر ويريکيز . صافين ، کفديسنہ « سن دہا کوچوکسين ، عقلاک ایرمزا ! » دہمہ يکيز ! چونکہ چوجوغکز صورماسی کوچوک اولماديغنه وعقلی نک ایرديکينہ اک مکمل بيردليدر .

۵ — چوجوغکز ضرری اولمايان آرزوریني دائماً يرينہ کتيریکيز . مثلاً يولده کيدہ رکن دقتی جلب ايدن بيرشيتی تماشا ايچين طورماق ايسترسہ مانع اولمايکيز . بئلکينہ حرمت ايديکيز !

۶ — هيچ بيرمسئلہدہ چوجوغه قارشى نہا کانه نہ باردانه بيرطور طاقتمايکيز . اونکله مناقشہ ايتمہ نہ تنزل ايديکيز وفکرلرينہ حرمت کوستريکيز . بو صورتله چوجوغکز فکر استقلالني وکندی نفسنہ اولان اعتمادنی قوتلہ ندرميش اولورسکيز . دوشونکيزک يارين کندی باشنہ حياثہ آتيلمق مجبوريتنده قلاجقدر .

۷ — تربيه دہ صبروجديت ! عجلہ ايشہ شيطان قارشير . ايلک ياواش ياواش حصوله کليز .

علي بہا

[۱] استانبولده فحش

«استانبولده استيلائي بيرشکل آلمش اولان فناقلردن بيری دہ «فحش» در حرب عموميدن مقدم الہ ايديلن رسمی و خصوصي استاتيسيتقلره کورہ استانبولده مسلم وغير مسلم عناصر بينندہ فحش بودرجه مترقي دکل ایدی . حرب عمومی ائناسنده رأس کارده بولونان ارکان حکومتک سياأت اداره لرندن متولد بير طاقيم اجتماعي امراض مياننده

[۱] بومقالہ انکاز مستشرقلردن (مستر ج . ن . ف) نک [استانبولده کوردکلام] عنوانی آئردن مترجدر . (شرقی) درين بيروقوف و مشاهداتی صميمی بيرافاده ايله تحرير وتصوير ايدہن مؤلف اخيراً مملکتہ دنورکن ، اثرينک تورکجه يہ ترجمہ سنی دوشونمشدی . بنده بونی وعدہ ايتديکم ايچون ، بونازہ اثری تماماً ترجمہ وقريباً کتاب خالندہ نشر ايدہ جکم . ا . ف .

ويرمن ، بئلکہ کولمکلہ مقابلہ ايدەر ، ارادہ کی ضدیت کيتدکجه بويور ، بعضاًدہ وخيم شکللر آليز .

ايشته تربيه خطالری نک وحتی بعض عائله فاجعلری نک علمی وروحي سبيلری !

*

بوقاريدہ بحث ايتديکم مبادلہ لر اصولی حقندہ عملی بيرفکر ايتدینہ بيلمک ايچين بير مثال کرستہرييورم : احمد او طہ سندنہ کاغددن بير قوله يامعہ اوغراشيرکن والدہ سی مطبخندہ احمدک خوشنہ کيدہن بيرطالني پيشيرمکلہ مشغولدر . احمد قوقوي آلير آکاز هان يرندن فيلار ، کاغدلری آئندن آتار و اشتهاسنی مطمئن ايچين مطبخہ قوشار . بونی کورن والدہ احمدک آبلاسی مليحہ يہ دنهرک ديرک :

— مليحہ ، قوش قيزم ، کاغدلری قالدير واورتاني سوپور . ايشته والدہ نک اک فنا حرکتی بودر . احمد آرتيق آيشير ، هر باشلا ديفني ايشی ياريدہ براقير ، اورتاني قارمہ قاريشق ايدەر ، مليحہ واريلا ! — مليحہ احمدک خدمتچيسيدر ، اونک بوزديغني ييار ، حتی بعضاً احمد اوکا امرلورير ، بوسر وقلرنی صيقار ، صاچلرنی چکر . بوحادثہ قارشيسندنہ باشقہ بيروالده مثلاً :

— اوغلم احمد ، لله والدہ لرني دیکلہن چوجوقلری سوه ، کيت کاغدلری قالدير ، سسکا ايشته دیکي ويردجکم . ديرسہ بوالته ايجيلرک اصوليدر . حالبوکہ احمد ماديتپرستدر ، اويلہ مہ تافيزيق دن پک آکلماز . .

ويا :

— کاغدلری قالدير مازسہ نک ، باق ، اوماچي چاغيريرم ! احمد بو قوری سوزی دہ چوق ايشتمشدر . حافظہ سی سایہ سندنہ ايی بيليرکہ نہ ايتدہ يينہ ايشته دیکي اولاجق . بيرايکی کوز ياشی والدہ سندنک قلبی يامعہ کافيدر . هله آزيچق عناد وشدت دہ کوسترديمي هرشی اولور ، بئير !

— احمد ! کاغدلری !

ايشته بو بيروالده سسيدر . منور بيروالده نک آغزینہ بوسوز ياقشير . کاغدلر هان يرينہ کليز . بئلکہ احمد ايلک دفعہ سندنہ والدہ سنی دیکلہن بئلکہ کاغدلری يينہ مليحہ قاليرمشدر ، فقط والدہ سی نک تہديدی نفوذیني ايقاع ايتمش واونک [طبيی بيرنتيجہ] سی اولوراق احمد پک سوديکی طاتلي دن محروم قلمشدر . طبيعياتچی روحانک تربيه اصولی بودر [*]

*

والدہ لر !

۱ — چوجوقلر يکزه قارشى هيچ بيرزمان (خاير!) اداتی

[*] في الواقع ديگر شکلردده بعضاً اولورکہ احمد کاغدلری قالدير . فقط بو حرکتی صحيح اولماز . چونکہ ، احمد والدہ سنی حقلي کوردیکی ايچين دکل ، بئلکہ ايشی تہلکلی کوردیکی وطاتلي دن محروم قالمق احتمالی درپيش ايتديبی ايچين والدہ سنی خشنود ايدہرک اغفال ايتک ايچين کاغدلری قالدير . بو بير ريادر .